

УДК 351.86

DOI <https://doi.org/10.32840/pdu.2-1.28>**О. М. Житник**

аспірант кафедри глобалістики, євроінтеграції
та управління національною безпекою
Національної академії державного управління
при Президентіві України,
заступник начальника відділу
Департаменту воєнної політики, стратегічного планування
та міжнародного співробітництва Міністерства оборони України

А. А. Гриценко

аспірант Національного інституту стратегічних досліджень,
головний спеціаліст відділу
Департаменту воєнної політики, стратегічного планування
та міжнародного співробітництва Міністерства оборони України

ВПЛИВ ТРАНСФОРМАЦІЇ АРХІТЕКТУРИ МІЖНАРОДНОЇ БЕЗПЕКИ НА ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ ФОРМУВАННЯ НОВОГО СВІТОВОГО ПОРЯДКУ: КОНЦЕПЦІЯ УПРАВЛІННЯ МАЙБУТНІМ

Статтю присвячено концептуальному розгляду процесу формування нової парадигми системи державного управління, яка трансформується під впливом наслідків зміни системи міжнародних відносин. В умовах формування нового світового порядку, спостерігаються чисельні безпекові тенденції, що прогнозовано впливатимуть та кардинально змінюватимуть у майбутньому архітектуру міжнародної безпеки. Важливість даної теми полягає також в тому, що на заміну традиційного поняття «національна держава», виходить феномен «держава-корпорація», який впливатиме та змінюватиме систему національного державного управління. Така ситуація, зі свого боку, створить нові виклики та умови щодо методології формування державної політики національної безпеки. У статті доведено, що передача окремих управлінських повноважень «національної держави» (безпекових та фінансово-економічних) до «держав-корпорацій», суттєво змінить процес формування державної політики національної безпеки. Також, увага акцентується на тому аспекті, що в умовах геополітичної констеляції, інтереси «національної держави» не корелюватимуться з інтересами «держав-корпорацій», що потребуватиме переосмислення філософії національного державного управління.

З огляду на зазначене, запропоновано авторських варіант вирішення завдань для національної політичної та військової еліти, щодо формування нової парадигми національної безпеки та системи державного управління, які б забезпечили подолання інертності та неспроможності швидкої адаптації до змін архітектурі міжнародної безпеки в умовах формування нового світового порядку. Авторська пропозиція полягає в започаткуванні в державі системи прогнозної аналітики стратегічного рівня, результати якої стануть основою механізмів формування державної політики національної безпеки. Саме довгострокове стратегічне прогнозування (передбачення) на основі дослідження сучасних тенденцій трьох аспектів – війна, політика/економіка та людство, стане основним детермінантом управління майбутнім держави. Доведено, найбільш оптимальним часовим горизонтом передбачення є 25 років.

Ключові слова: національна держава, національна безпека, формування державної політики національної безпеки, управління майбутнім, прогностика, футурологія, інформаційно-аналітична діяльність.

Постановка проблеми. В умовах глобальних трансформацій у військовій та економічній сферах, стрімко змінюється архітектура міжнародної безпеки. Світ переживає чергове глибоке перетворення, яке супроводжується стрімким розвитком технологій та тягне за собою суттєві геополітичні зміни. Фундаментально змінюється політична арена, механізми державної політики, які є концентрованою похідною від економіки, по-іншому формуються воєнно-політичні та економічні альянси. З огляду на сучасні безпекові чинники в яких існує Україна, вітчизняна система державного управління, зокрема національні механізми формування державної політики національної безпеки, потребують корінного переосмислення. Саме розв'язання зазначеної проблеми стане запорукою успішної національно-політичної еволюції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На підставі аналізу актуальних досліджень і наукових публікацій можна зробити висновок, що теоретико-методологічне дослідження обґрунтування механізмів формування та реалізації державної політики національної безпеки здійснено у працях вітчизняних науковців, зокрема В. Абрамова, Д. Кучми, Г. Ситника, Л. Шипілової [1; 2], А. Семенченка [3], Р. Войтович [4], М. Шевченка [5] та інших. В роботах вказаних авторів проведено аналіз методологічних аспектів визначення основних підходів до формування державної політики національної безпеки та воєнної політики держави, вивчено їх особливості в умовах глобалізації.

Водночас попри значні розробки зазначених авторів, маємо констатувати, що на сьогодні є ще обмаль праць в яких би розглядалися питання впливу глобалізаційних процесів, а також власне змін архітектури міжнародної безпеки на процес формування державної політики національної безпеки України та системи державного управління загалом. Комплексний аналіз впливу чинників на формування політики національної безпеки сучасної держави та системи державного управління поки що не знайшло свого належного науково-теоретичного відбиття.

Мета статті – дослідити вплив змін архітектури міжнародної безпеки на національну систему державного управління в умовах формування нового світового порядку.

Виклад основного матеріалу. У світі триває процес формування нового світового порядку – багатопольярного світу, в якому напруження, що є результатом низької ефективності чинного ліберального міжнародного устрою та його інститутів буде збільшуватись, а нові викристалізовані центри впливу відчуватимуть більший висхідний тиск. Деякі держави, що розвиваються, висловлюють невдоволення ігноруванням традиційними центрами сили, їх зростаючої ролі та впливу. Вони намагаються використовувати політичні засоби, свій економічний та військовий потенціал для послаблення глобального домінування окремих держав та переформатування світового порядку на свою користь.

Наявні правила, норми та інститути, що регулюють міжнародну безпеку систему, все більше піддаються тиску та змінам. Відбувається достатньо швидке заміщення політико-дипломатичних засобів забезпечення міжнародної, регіональної та національної безпеки воєнно-політичними та воєнно-технічними засобами, девальвація міжнародних інститутів безпеки та їх витіснення коаліційними інституціями (ООН та ОБСЄ, наприклад ЄС та НАТО), а також створення нових силових інструментів забезпечення глобальної політики.

Міжнародно-правове середовище стало більш фрагментованим. По мірі зростання чисельності населення планети та економік держав, посилюватиметься конкуренція за ресурси та ринки збуту. У такому багатопольярному світі, що тільки формується, загроза виникнення конфліктів тільки зростатиме.

Світ зіткнувся з періодом часу, в якому майбутнє визначатимуть сили не обмежені жодним порядком. В цих умовах є нагальна необхідність аналізу тенденцій сьогодення та прогнозування майбутнього безпекового середовища з часовим горизонтом – 25 років.

Зміна балансу сил між ключовими геополітичними центрами в рамках формування

багатополярної системи світового устрою у короткостроковій перспективі може призвести до загострення безпекової ситуації у світі з ознаками переростання у довготривале протистояння між США, Китаєм та Росією.

Формування нової системи міжнародних відносин характеризується яскраво вираженим трендом суперництва великих держав, яке полягає не в досягненні глобальної першості, а в розширенні географії свого впливу. Основним завданням цього суперництва є не тільки розбудувати свій економічний та військовий потенціал, але поставити в залежність таку кількість держав, яка забезпечувала б статус і політичний авторитет на міжнародній арені.

У зв'язку з цим, наступного десятиліття досить динамічно розвиватиметься процес глобальної регіоналізації. Його суть полягає в поділі світу на великі самодостатні економічні та політичні сегменти, в кожному з яких є держава, яка претендує на глобальне лідерство в регіоні (Казахстан, Китай, Індонезія, Бразилія). І право на першість виходить з різних чинників, таких як геополітичний імператив, розмір території (у тому числі вихід до моря територіальні води), ресурси (природні, трудові, інтелектуальні, технологічні).

Ще одним втіленням тенденції регіоналізації є регіональні інтеграційні об'єднання, такі як АСЕАН, АТЕС, МЕРКОСУР, ЛАД та інші. Цілі у таких організацій найрізноманітніші, але найчастіше подібні союзи припускають об'єднання навколо якоїсь держави, єдиного центру, консолідуючого різні ресурси. У центра, таким чином, стоїть завдання згуртувати навколо себе сусідів першого і другого порядку з огляду на цивілізаційну та соціокультурну близькість, а залежні країни розраховують на безоплатну фінансово-економічну, гуманітарну та військову безпеку в обмін на свою прихильність.

Отже, світ вступає в епоху закономірної та системної кризи міжнародного права. Нові глобальні та регіональні актори, які націлені реалізувати свої амбіції, дедалі частіше нехтуватимуть принципами та нормами міжнародного права, а також концептуальними положеннями міждер-

жавних відносин та рішеннями наднаціональних інституцій.

Такий розвиток ситуації кидає виклик універсальній системі міжнародної та регіональної безпеки. ООН та ОБСЄ будуть стикатися з серйозними проблемами, насамперед, щодо впровадження дієвих ініціатив, а також стагнації переговорних процесів. Ефективність універсальних систем колективної безпеки у вирішенні криз та конфліктів знижується. Міжнародні організації ще більше послаблять свою роль на світовій арені та частково втратять свою функціональну сутність. Це створить підґрунтя для появи вакууму міжнародної безпеки, що імовірно за все поставить під питання доцільність їх існування у нинішньому вигляді.

Цілком можливо, що міжнародна спільнота ініціює створення нових універсальних міжнародних та регіональних безпекових організацій, які будуть ґрунтуватися на нових принципах, враховуватимуть цивілізаційні особливості та континентальні інтереси нових акторів. Але на сьогодні система міжнародного права зазнає кардинальних змін.

У період трансформації наявної архітектури безпеки, держави будуть прагнути максимально реалізувати національні інтереси, в тому числі завдяки військовій силі. Регіональні оборонні альянси, ймовірно, обмежать географію своєї діяльності та зосереджуватимуться переважно на забезпеченні безпеки своїх членів.

Вищою метою існування будь-якої держави є забезпечення безпеки та процвітання її громадян. Йдеться про довгострокову перспективу – сталий розвиток суспільства, його добробут, збереження суверенітету та територіальної цілісності. З калейдоскопічним минулим, небезпечним сьогоденням та невідомим майбутнім Україна в очікуванні наступного десятиліття.

Наша держава, знаходячись за Семюелом Ґантінгтоном, на перехресті цивілізацій [6], постійно піддається деструктивному впливу недружніх сил, які перешкоджають демократичному розвитку України та історичному вибору її народу. У зв'язку з цим, зростає актуальність створення довгострокового прогнозу розвитку безпекового середовища з метою

своєчасного реагування держави на майбутні виклики та загрози, а саме – формування державної політики національної безпеки, яка відповідає фундаментальним цінностям держави [7].

Водночас акцентується увага, що під впливом трансформації архітектури міжнародної безпеки буде кардинально змінена та сформована нова парадигма державного управління загалом. Головним чином такий феномен пов'язаний з глобальними процесами у світі, а саме з перехідним процесом від «національної держави» до «держави-корпорації». Під визначенням «держави корпорації» будемо розуміти адміністративно-економічний комплекс, який формально є державним апаратом та грає самостійну та визначну роль в державі; який водночас ставить політико-економічні інтереси цієї держави в залежність від економічних апаратно-відомчих (корпоративних) або, принаймні, розглядає перші через призму других; який приватизував у своїх інтересах характерні для держави як для інституції власні функції (приватизація влади-насилля) і водночас відмовився від виконання більшої частки характерних для держави соціальних зобов'язань та функцій та/або різко їх скоротив їх [8].

Такі аспекти мають завжди для держави, як суб'єкта політики, відповідні наслідки, які необхідно передбачати. Запровадження державного стратегічного прогнозування повинно мати в основі часовий горизонт передбачення приблизно 25 років та застосовувати таке поняття як «стратегічна витримка». Тенденції сьогодення, що впливатимуть на майбутнє держави, матимуть очевидний результат, який спостерігатиметься тільки у далекій перспективі пізніше, тому що тенденції в часі змінюються повільно та мають великі часові проміжки (кроки). Передбачення майбутнього з часовим

горизонтом менше за 25 років, буде дзеркально екстраполювати події сьогодення з невеликими «відхиленнями», тому держава буде не в змозі планувати (формувати) майбутнє, а тільки суто реагуватиме на нього.

За збільшення часового горизонту передбачення майбутнього, такі «відхилення» сформують так звані «альтернативні світи», рознесені за часом, з допомогою яких можливо буде чітко бачити (уявляти) напрями розвитку майбутнього та формувати сценарії. Такі сценарії сприятимуть розробленню виваженої державної політики національної безпеки та управлінню нею. Зазначене надасть можливість переосмислити та сформувати нову парадигму державного управління, яка заснована на управлінні майбутнім. Прогнозування (передбачення) та моделювання майбутніх наслідків прийнятих управлінських рішень надасть можливість уникнути помилок.

Водночас до таких процесів повинні бути залучені структури політичного рівня держави, а самі політичні лідери – інтегровані в роботу. Прийняття політичних рішень має здійснюватися через призму таких питань: якщо трапляється таке? – то що з нього випливає? (що це означатиме для України?) та якщо трапляється декілька подій одночасно? Також такі дослідження повинні проводитися виключно через призму фундаментальних національних інтересів України та корелюватися з ними.

Під час досліджень тенденцій сьогодення, необхідно вибирати виключно найважливіші, що у майбутньому стосуватимуться України, та викладати їх за пріоритетами, зокрема концентруватися на стратегічних шоках, вплив яких буде відчутний на національному рівні. На цім доцільно використовувати для аналізу тенденцій матричний підхід (модель) (*STEEP analysis*), який наведено в таблиці 1.

Таблиця 1

Чинники Тренди	Соціальний (Social)	Технологічний (Technology)	Економічний (Economics)	Навколишнє середовище (Environment)	Політика (Politics)	СЦЕНАРІЇ розвитку майбутнього
Тренд 1						Сценарій 1
Тренд 2						Сценарій 2
Тренд 3						Сценарій 3
Тренд ...						Сценарій...

Ключові чинники (аспекти), з допомогою яких будуть генеруватися сценарії, лежатимуть на перетині, а проекти сценаріїв повинні підтверджуватися трендами, зокрема враховувати підтримку зі сторони союзників та партнерів. Після дослідження трендів, їх аналізу щодо впливу один на одного та формування сценаріїв, повинна бути проведена робота щодо прогнозування ймовірних наслідків, найважливіші з яких створюватимуть загрози.

Вважається за доцільне розглядати такі три основних сценарії:

сценарій 1 – повномасштабне вторгнення в Україну Російської Федерації (загроза припинення існування України, повна окупація тощо) та/або наступ на держави-члени НАТО через територію України;

сценарій 2 – сценарій «статус-кво» (продовження тимчасової окупації Російською Федерацією окремих районів Донецької та Луганської областей, АР Крим та м. Севастополь);

сценарій 3 – утворення безпекових альянсів та всебічна підтримка України з боку міжнародної спільноти.

Крім того, за результатами дослідження, разом з викликами та загрозами, які потребуватимуть реагування в майбутньому, поруч з висновками, також необхідне моделювання можливостей, які створюватимуть майбутнє безпекове середовище України.

З урахуванням американського досвіду, аналогічний документ «Глобальні тенденції 2030: альтернативні світи» ("Global Trends 2030: Alternative Worlds") [9] розроблявся протягом чотирьох років, модератором розробки якого був Національний комітет розвідки США, що об'єднує все розвідувальна спільнота США. Підготовка такого документу потребувала обробки великого масиву даних та залучення фахівців вузьких спеціалізацій, зокрема, соціологічних, гуманітарних, демографічних, гео економічних сфер науки тощо. Тому надалі розробку такого документу рекомендовано здійснювати на державному рівні, з тієї причини, що головним чинником, який впливатиме на військово-політичний складник – завжди залишатиметься економічний. Саме аналіз

та прогнози (передбачення) економічних чинників на трьох рівнях – глобальному, регіональному та національному – визначатимуть основний детермінант майбутнього порядку денного.

Спираючись фундаментальні національні інтереси України, авторами досліджено окремі чинники, які на їх думку суттєво впливатимуть на формування державної політики національної безпеки та розвиток їх тенденцій у майбутньому.

З огляду на аксіоми, що війна є продовженням політики іншими засобами [10], а політика, зі свого боку, концентрованою похідною економіки, авторами досліджено три основні тренди розвитку майбутнього через призму чинника людства, яке є рушійною силою економіки, а саме війна, політика/економіка, людство.

(1) Війна (трансформація війн та конфлікти майбутнього):

Глобальні та регіональні актори зміщуватимуть акцент у бік стратегії непрямих дій, з мінімізацією безпосереднього застосування військової сили. Збройні сили виступатимуть останнім аргументом досягнення цілей. Впровадження розвинутих країнами у війська новітніх технологій, роботизації та штучного інтелекту призведуть до появи нових рис війни, яка матиме більш дистанційний (безконтактний) характер. Об'єктами ураження стануть центри прийняття рішень, ключові елементи комунікацій та об'єкти критичної інфраструктури, інформаційний простір і суспільство загалом.

Інструментами таких війн будуть високоточна та кібернетична зброя, роботизовані системи, безпілотні авіаційні комплекси, засоби радіоелектронної боротьби, підрозділи спеціального призначення, парамілітарні формування, а також проксі-сили.

Цілком ймовірно, що набудуть нових якостей недержавні суб'єкти міжнародних відносин, спроможності яких можливо порівняти з державними. Вони стануть новим чинником у веденні бойових дій та призведуть до перегляду військової науки, розробки способів та засобів ведення мережецентричних війн з «хмарним противником». У таких війнах поступово зникатимуть поняття «фронт», «тил»,

«оборона» та «наступ». Ядерна зброя залишатиметься інструментом стратегічного стримування розвинутих держав, а її застосування малоімовірним.

Менш розвинуті країни й надалі використовуватимуть традиційні форми збройного протиборства, які притаманні теперішнім конфліктам. Їх характерними рисами залишатимуться використання угруповань військ, бронетехніки, авіації, ракетних та артилерійських систем, стрілецького озброєння для ураження противника та отримання перемоги у війні. Для таких держав використання елементів непрямих дій буде мати фрагментарний характер та не виступатиме ключовим чинником збройної боротьби.

У разі отримання менш розвинутими державами доступу до зброї масового ураження, не виключається, що вона може бути застосована ними як для ядерного шантажу, так і зміни ходу ведення бойових дій на свою користь.

Наслідком наведених тенденцій стане подальше поглиблення розриву між провідними та периферійними державами у формах і способах ведення збройного протиборства.

Майбутнє безпекове середовище на Європейському континенті визначатимуть два ключові гравці, з однієї сторони євроатлантична спільнота, з іншої – Російська Федерація.

Європейський Союз та НАТО проводитимуть політику добросусідства щодо інших держав, яка ґрунтується на поширенні демократичних цінностей, верховенства права та спільної політики безпеки та оборони. Їхньою метою й надалі залишатиметься побудова безпечного євроатлантичного простору, як підґрунтя сталого розвитку суспільства та залучення до цього процесу інших народів. Дії країн Європи спиратимуться на всебічну підтримку США як світового лідера у впровадженні демократичних засад та ліберальних моделей державотворення.

Росія, зберігаючи авторитарну модель державного управління, не сприйматиме ліберальні демократичні цінності та всіяко перешкоджатиме їх поширенню в Європі та на пострадянському просторі. Кремль продовжуватиме неоімперський

політичний курс на європейському безпековому напрямі, розраховуючи на руйнування основ сталого розвитку демократичного суспільства.

Найбільш ймовірно, що концепція та арсенал засобів впливу Росії на ЄС, принаймні до 2024 року, суттєвих змін не зазнає. Кремль продовжить втручання в європейські політичні процеси (підтримка проросійських, ультраправих, ультралівих, націоналістичних, євроскептичних партій та рухів), використовуватиме чинник енергетичної залежності окремих країн Європи для просування своїх інтересів. Крім того, ліберальність суспільних процесів в Європі ймовірно дозволить Москві наростити інформаційний тиск та проводити активні заходи впливу. Кремль нарощуватиме воєнний потенціал у європейській частині Росії, що до 2030 року істотно порушить баланс сил та підірве стратегічну стабільність на континенті.

З огляду на відкритість та прозорість європейської політики ймовірно, що ЄС не зможе симетрично реагувати на російську експансію. Не виключається, що до 2030 року Росія та ЄС зможуть поступово лібералізувати економічні відносини. Водночас на політичному та безпековому рівнях зберігатиметься взаємна недовіра та застережність.

Розвиток та доступ державних та недержавних акторів до високих технологій виступатиме драйвером забезпечення їх висхідних амбіцій. Передові досягнення у науці та техніці будуть активно використовуватися в оборонній сфері.

З'явиться зброя, яка ґрунтується на нетрадиційних, у нинішньому розумінні, принципах дії. У майбутніх локальних конфліктах вона може застосовуватися самостійно, а в масштабних операціях – сумісно з традиційними видами зброї.

До перспективних видів належатимуть: зброя спрямованої енергії (кінетична, променева, електромагнітна, акустична), геофізична зброя (сейсмічна, екологічна, кліматична, озонна, гідрологічна, іоносферна, плазмова) та зброя нескортої дії (генетична та психотропна). Цілком ймовірно, створення окремими державами нових типів ядерних боєприпасів

та розміщення їх на територіях інших країн та розгортання якісно нових систем бойового управління, зв'язку та розвідки.

Зростатиме роль інформаційної зброї. Її зміст і завдання вийдуть далеко за межі завдань і компетенції нинішніх збройних сил. Вона буде призначена для завдання збитку та ураження елементів інформаційної інфраструктури противника під час ведення інформаційної боротьби.

Висхідна частина новітніх високотехнологічних озброєнь зумовлюватиме зміну форм і способів збройної боротьби та формування нових принципів воєнного мистецтва. У перспективі такі види зброї будуть вирішувати бойові завдання, які сьогодні є недоступними для традиційних видів озброєння. Перевага у майбутньому військовому конфлікті належатиме стороні, яка матиме зброю, вироблену за новітніми технологіями, що суттєво розширюватиме спроможності військ (сил).

Ймовірно, що такими видами зброї у 2030 році буде володіти лише невелика група найбільш розвинених країн. Прогнозовано це поглибить розрив у воєнній спроможності розвинутих країн та тих, що розвиваються.

(2) Економіка (зміна парадигми міжнародної валютно-фінансової системи):

Глобалізація економіки

Впродовж наступних десяти років глобальні економічні процеси продовжать інтегрувати між собою національні економіки, що ліквідує економічні просторові обмеження та модифікує економічно-фінансові взаємовідносини між державами. Ймовірно, така фінансова поляризація призведе до кардинальних змін системи організації та регулювання платежів у сфері міжнародних економічних відносин. Не виключається зменшення кількості робочих місць в провідних країнах та перенесення національних промислових потужностей за їх межі – в країни, що розвиваються.

До 2030 року більшість держав, що розвиваються, будуть намагатися зберегти власну економічну незалежність, використовуючи для міждержавних розрахунків національну валюту.

Золото

Зростання значення золота у міжнародних фінансових операціях буде тільки

збільшуватися. Золотовалютні резерви будуть переоцінені державами-утримувачами золота [11], внаслідок чого золото стане не біржовим металом, а світовими грошима поруч з доларом США, євро та британським фунтом (Basel III). Передбачається подорожчання золота з 1 200-1 400 доларів США за трійську унцію до 1 800-2 000 доларів США та уповільнення його продажу у світі.

Не виключається, що зростання вартості золота призведе до підвищення ціни на нафту, що цілком ймовірно, викличе обвал світової економіки, де 85% грошової доларової маси обертається в фондових сурогатах типу акцій, облігацій та боргових зобов'язань США. Скоріш за все, це сприятиме відокремленню Росії та Китаю від доларової системи, а також спричинить колапс економік низки країн, які орієнтовані на долар США.

Криптовалюта

Спостерігається стала тенденція щодо використання у майбутньому під час міжнародних розрахунків криптовалюти – новітнього електронного засобу платежу, який не має на сьогодні ні законодавчого закріплення, ні нормативного визначення. США, Канада, Великобританія, Японія, Кіпр та ЄС вже визнали криптовалюту. Водночас Бангладеш, Болівія, Ісландія, Еквадор, Китай, Киргизстан, Тайланд, В'єтнам та Росія вважають криптовалюту нелегальною.

Цілком ймовірно, що в майбутньому центральні банки провідних держав почнуть випускати цифрові версії національних валют, як різновид криптовалюти. Подальшим поштовхом для розвитку криптовалютної індустрії буде створення нормативно-правової бази в багатьох країнах. Криптовалюта стане нормою, отримавши широке поширення у світі. До 2025 процес прийняття цифрових активів буде набирати незворотних обертів, а кількість користувачів може сягати 1 млрд людей.

Тенденції світової економіки у найближче десятиріччя стимулюватимуть трансформацію традиційної міжнародної валютно-фінансової системи. Цілком ймовірно, що цей процес призведе до турбулентності у світових грошових розрахунках і, як наслідок, створить передумови

для виникнення глобальної фінансово-економічної кризи. Очікується, що ця криза охопить усі сфери життєдіяльності людства, в тому числі й сферу безпеки.

(3) Людство (демографія):

Очікується, що до 2030 року населення України з 42 млн зменшиться до приблизно 40 млн [12]. Основними чинниками цього будуть зростання трудової та освітньої міграції, а також природний убуток та зменшення населення внаслідок звуженого режиму відтворення. Така динаміка матиме сталий характер, і швидше за все збережеться у наступному десятиріччі.

Україна матиме тенденцію до депопуляції, яка стане однією з найбільших у світі. Імовірно за все, ця тенденція продовжуватиметься переважно шляхом міграційних сплесків та відбуватиметься не лише внаслідок скорочення народжуваності, а й в результаті збереження високої смертності та матиме одночасно характер «виродження» і «вимирання». Низьку народжуваність зокрема буде зумовлено емансипацією та політикою гендерної рівності. Суто біологічне бажання продовжувати свій рід, буде обмежуватися однією дитиною. Діти перестануть бути економічно необхідними та не стануть більше страховкою на старість [13].

Водночас скорочення населення відбуватиметься також на тлі погіршення його «якості». Послаблюватиметься поріг стійкості організму людини до зовнішніх впливів, зростатиме загальний рівень захворюваності, поширюватимуться соціальні хвороби та збільшуватиметься середній вік населення та становитиме 41,3 роки (чоловіки – 38,5 років, жінки – 43,8). Прогнозується, що люди у будь-якому віці матимуть значно більші ризики померти через стан здоров'я та соціальної поведінки, емоційні настрої тощо.

Довготривале порушення процесу відтворення населення, яке відбуватиметься з неоднаковою інтенсивністю, призведе до змін в розміщенні населення та активізації урбанізації, суттєвого погіршення вікової структури населення в районах інтенсивної депопуляції, уповільнення процесу трудового заміщення і, як наслідок, результативності економічної діяльності та зміни етнічних пропорцій. Така

тенденція протягом майбутнього десятиліття буде тільки посилюватися.

Головною причиною загострення демографічної кризи в Україні стане зниження народжуваності до критичного рівня. Тенденції свідчать про те, що забезпечуватиметься лише половина потрібного для відтворення населення. На сьогодні Україна вже перетнула межу зниження народжуваності [14], за якою відбуватиметься незворотне руйнування демографічного потенціалу країни. Зазначене до 2030 року призведе до втрати умов відновлення чисельності населення України, яке безпосередньо впливатиме на мобілізаційний ресурс держави та економічну стабільність.

Висновки та пропозиції. Отже, з наступного десятиліття розпочнеться новий етап, який з великим ступенем вірогідності можна схарактеризувати як прогнозований період глобального збройного протистояння між ключовими центрами сили та локальними цивілізаціями.

Роль «жорсткої» сили у світі буде тільки збільшуватися. До 2025 року завершиться етап підготовки глобального воєнного конфлікту цивілізаційного характеру, який ймовірно відбудеться впродовж 2025-2030 років та супроводжуватиметься глобальною фінансовою кризою. Він незмінно буде розширюватися за просторовим охоптом та поступово втягувати все більше держав, міжнародних інституцій та ресурсів. Воєнно-силовий складник буде збільшуватися та, імовірно за все, призведе до повномасштабної війни одночасно на декількох театрах військових дій рознесених континентально.

Нові перегони озброєнь, спровокована фактичним виходом США та Росії з договору про ракети середньої та малої дальності, поряд із колапсом договору про звичайні збройні сили у Європі, зведе нанівець зусилля із підтримання контролю над озброєннями. Тому слід очікувати, що вже у короткостроковій перспективі посилиться загроза розміщення ракет в ядерному та неядерному оснащенні на території Європи, у тому числі на окупованих та анексованих Росією територіях України.

З деградацією більшості міжнародних інститутів, що залишилися від попередніх

світових систем, яка була спровокована зміною співвідношення сил у світі, на першу лінію вийдуть суб'єкти глобального управління та транснаціональні корпорації.

Тенденції кардинальної зміни валютно-фінансової системи світу, масштабне озброєння держав та вихід з договорів про ракети малої та середньої дальності – головні індикатори майбутніх збройних зіткнень.

Дослідження майбутнього та прогнозування трьох основних тенденцій – війна, політика/економіка та людство, через призму фундаментальних національних цінностей та інтересів, повинно відповідати на питання щодо стратегічних механізмів формування державної політики національної безпеки та феномену системи державного управління загалом.

Таким чином, можна зробити висновок, що саме механізми формування державної політики національної безпеки України прямопропорційно залежать від результатів стратегічного передбачення майбутнього безпекового середовища.

Подальшу роботу та наукові розвідки пропонується здійснювати за такими напрямками діяльності та ключовими аспектами:

- методологічні засади дослідження майбутнього через призму стратегічної перспективи;
- сфери, напрями та повнота опису майбутнього безпекового середовища;
- оптимальний зміст, структура та обсяг документу;
- часові горизонти прогнозу (передбачення);
- порядок формування критичних точок прогнозної частини документа;
- принципи формування припущень щодо майбутніх подій та процесів;
- математичні моделі, які використовуються під час проведення наукових досліджень в таких науках як прогностика та футурологія;
- взаємозв'язок опису майбутнього безпекового середовища та державного стратегічного прогнозування та планування.

Список використаної літератури:

1. Державна політика забезпечення національної безпеки України : актуальні проблеми та шляхи їх розв'язання: матеріали

- круглого столу / за ред. Г.П. Ситника та Л.М. Шипілової. Київ : НАДУ, 2013. 216 с.
2. Шляхи удосконалення системи державного управління забезпеченням національної безпеки України / за ред. Г.П. Ситника та В.І. Абрамова. Київ, 2012. 536 с.
  3. Семенченко А.І. Методологія стратегічного планування у сфері державного управління забезпеченням національної безпеки України : монографія. Київ : НАДУ, 2008. 428 с.
  4. Войтович Р. Вплив глобалізації на систему державного управління (теоретико-методологічний аналіз): монографія / за заг. ред. В.М.Князева. Київ : НАДУ, 2007. 640 с.
  5. Енциклопедія державного управління : в 8 т. / наук.-ред. колегія: В.М. Князев (співголова), І.В. Розпутенко (співголова) та ін. Київ : НАДУ, 2011. Т. 1. С. 430–431.
  6. Fox J. Paradigm Lost : Huntington's Unfulfilled Clash of Civilizations Prediction into the 21st Century. *International Politics*, 2005. 42 p.
  7. Про національну безпеку України: Закон України від 21 червня 2018 р. № 2469-VIII. Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19> (дата звернення: 10.07.2019).
  8. Фурсов А. Государство, оно же корпорация. *Украинский деловой портал*. URL: <http://expert.in.ua/articles/8/0/1586/> (дата звернення: 10.07.2019).
  9. Global trends 2030 : alternative worlds / National Intelligence Council (US) (Ed.). Central Intelligence Agency, 2013. URL: <https://globaltrends2030.files.wordpress.com/2012/11/global-trends-2030-november2012.pdf> (дата звернення: 10.07.2019).
  10. Клаузевиц К. О войне. Вашингтон, 2012. 354 с.
  11. The World Gold Council. URL: <https://www.gold.org/goldhub/data/monthly-central-bank-statistics> (дата звернення: 10.07.2019).
  12. World Population Prospects: The 2019 Revision, Key Findings and Advance Tables / United Nations Department of Economic and Social Affairs/Population Division. URL: <https://population.un.org/wpp/> (дата звернення: 10.07.2019).
  13. Інтерв'ю з професором Лібановою Е.М., директором Інституту демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи Національної Академії Наук України. Програма «Civilization» : Українці. Скільки

нас? URL: https://www.youtube.com/watch?v=60Sii_bOgLU&t=155s (дата звернення: 10.07.2019).

14. Комплексний демографічний прогноз України на період до 2050 р. (колектив авторів) / за ред. чл.-кор. НАНУ, д.е.н., проф. Е.М. Лібанової. Київ: Інститут демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи Національної Академії

Наук України, 2006. 138 с. URL: <https://idss.org.ua/monografii/Prognoz%20Ukrain.pdf> (дата звернення: 10.07.2019) та Демографічна ситуація у січні-лютому 2019 року. Державна служба статистики України. URL: http://database.ukrcensus.gov.ua/PXWEB2007/ukr/publ_new1/2019/express0219.pdf (дата звернення: 10.07.2019).

Zhytnyk O., Hrytsenko A. The influence of international security architecture transformation on state national security policy-making under the conditions of a new world order shaping: future management concept

The article is dedicated to conceptual examining of the process of a new paradigm of public administration system formation, which is being transformed under the influence of consequences of the international relations system change. In an emerging world order there are numerous security tendencies being observed, that will predictably influence and cardinally modify the international security architecture in the future. The importance of the topic presented lies also in fact that the "state-corporation" phenomenon is replacing the traditional "nation state" concept and this phenomenon will influence and transform the national public administration system. Such a situation in its turn is creating new challenges for a state national security policy-making methodology. It is proved in the article that transferring certain managerial authorities of a "nation state" (security, economic and financial) over to the "state-corporation" will significantly change the process of state national security policy-making. Furthermore, the attention is focused on the fact, that in geopolitical constellation "nation state" interests will not correlate with the interests of a "state-corporation" and that will need redefining the national public administration philosophy. Considering the above, the author is suggesting a way of solving the issues of creating a new paradigm of a national security and public administration system to the national political and military elite. The issues that would provide overcoming the inertia and inability of quick adaptation to the international security architecture change under the conditions of a new world order formation.

Authors' suggestion is to create a strategic level state forecasting analytics system considering its findings to become a fundament of national security policy-making mechanisms. It is a long-term strategic forecasting based on studying modern tendencies of three aspects –war, politics/economy and humanity that will become a key determinant of future management of a state. It is proved that an optimal forecasting time horizon is 25 years.

Key words: nation state, national security, state policy-making, managing the future, prognostics, futurology, information and analysis.